

CILVĒKA DZĪVES GĀJUMS

CILVĒCES ATJAUNOŠANĀS UN NOVECOŠANA

11. 01. 1918.

Šajos apcerējumos mēs gribam runāt par svarīgiem ar cilvēces attīstību saistītiem jautājumiem, un jūs jau redzējāt, ka tam ir nepieciešama pamatīga sagatavošanās. Lai jums būtu pēc iespējas plašāks pamats, es gribu atgādināt dažas lietas, kuras šajā manas uzstāšanās gaitā tiks pasniegtas no viena vai otra redzespunkta. Tas nepieciešams, lai mēs pareizā gaismā ieraudzītu to, kas tiks stāstīts rīt un parīt.

Esmu jau norādījis, ka cilvēces attīstībā - galvenokārt mūs interesē periods pēc lielās atlantiskās katastrofas – ir notikušas visai nozīmīgas pārmaiņas. Dažus mēnešus iepriekš es pievērsu jūsu uzmanību tam, cik atšķirīgi no individuālā cilvēka mainās cilvēce kopumā. Cilvēks ar gadiem kļūst vecāks. Savukārt ar cilvēci notiek pretējs process. Cilvēks sākumā ir bērns, tad viņš aug un sasniedz vecumu, ko mēs pazīstam kā vidējo dzīves vecumu. Dzīves laikā cilvēka fiziskie spēki ir pakļauti daudzveidīgām pārmaiņām un pārvērtībām. Mēs raksturojam cilvēcē notiekošo pretējo procesu. Tais senajos laikos, kas sekoja lielajai atlantiskajai katastrofai – ģeoloģijā to sauc par ledus laikmetu, bet tradicionālajā reliģijā par lielajiem plūdiem, kuri turpmāko 2160 gadu¹ gaitā tiešām izraisīja zināmu apledojuumu – cilvēce spēja attīstīties pavisam citādāk nekā vēlāk.

Mēs zinām, ka pašlaik līdz noteiktam vecumam mēs varam attīstīties bez pašu apzinātas līdzdalības attīstības procesā, vienkārši pateicoties savai dabai un fiziskajiem spēkiem. Mēs teicām, ka pēc lielās atlantiskās katastrofas cilvēks spēja ilgāk attīstīties dabiski, proti, līdz pat 50 gadu vecumam. Viņš zināja, ka šajā laikā līdztekus ķermeņa novecošanai pārveidojas arī viņa dvēseliski garīgā daļa. Ja mēs šodien, nodzīvojuši divdesmit savas dzīves gadus, gribam attīstīt dvēseliski garīgo daļu, mums tas jāpanāk ar savu gribas spēku. Līdz divdesmit gadiem mēs izmaināmies fiziski, un šīs pārmaiņas nosaka arī mūsu dvēseliski garīgās būtnes attīstību. Tad fiziskie spēki palaiž mūs brīvībā, un mēs vairs neesam atkarīgi no tiem. Turpmāk fiziskais ķermenis nedod mums neko, un mēs varam tikt uz priekšu tikai ar savu gribas spēku. Tā tas izskatās no ārpuses. Tūlīt mēs redzēsim, kā tas ir iekšpusē.

Tas bija citādi pirmajos 2160 gados pēc lielās atlantiskās katastrofas. Tad, lai arī cilvēks līdz vēlām vecumam palika atkarīgs no savas fiziskās miesas, taču tā viņu arī iepriecināja. Viņš sajuta augšanas prieku ne tikai bērnībā un jaunībā, bet arī dzīvības spēkam atslābstot, jo varēja pārdzīvot šīs atslābšanas augļus kā sava veida dvēseles dzīves uzplaukumu, kas šodien vairs nav iespējams, jo ārējie fiziski kosmiskie cilvēka esamības nosacījumi izmainās samērā īsā laikā.

Tad nāca laiks, kad cilvēks vairs nebija spējīgs attīstīties līdz tik vēlām vecumam – līdz piecdesmit gadiem. Otrā laika posmā pēc atlantiskās katastrofas, kas arī ilga apmēram 2160 gadus un ko mēs saucam par senpersiešu kultūru, cilvēka spēja dabiski attīstīties ilga līdz četrdesmit gadiem. Nākamajā, ēģiptiešu-haldeju posmā viņš spēja attīstīties līdz 35 – 42 gadu vecumam. Grieķu-latīņu kultūras laikā cilvēks varēja attīstīties līdz 35 gadiem. Pašlaik, kopš 15. gadsimta, mēs dzīvojam laikā, kad cilvēks attīstās vairs tikai divdesmitajos gados.

¹ 2160 gadus ilgst viens pēcatlantiskās kultūras periods.

Par to visu ārējā vēsture neko nezina. Un vēstures zinātne tam netic, lai gan ar to ir saistīti bezgala daudzi cilvēces attīstības noslēpumi. Tātad var teikt, ka cilvēce kļūst arvien jaunāka, un mēs redzējam, kāds secinājums no tā izriet. Šāds secinājums nebija tik būtisks grieķu-latīņu laikā, jo tad cilvēks dabiski attīstījās līdz 35 gadiem. Taču šis secinājums iegūst sevišķi lielu nozīmi mūsu laikā, jo kā cilvēce mēs tagad dzīvojam 27. gadā, pēc kāda laika pāriesim 26. gadā un tā tālāk. Tā cilvēks ir spiests nest cauri visai dzīvei to, kas viņam agrā jaunībā ticis dots dabiskas attīstības ceļā, ja viņš pats no sevis nepieliek tam klāt neko no brīvas gribas, neņem attīstību savās rokās. Un nākotnē cilvēces attīstība pārtrūks arvien agrāk, tāpēc, ja cilvēci nepārņems garīgs impulss, nāks laiks, kad tā vadīsies tikai pēc jaunības uzskatiem.

Šis fenomens – cilvēces dabiskās attīstības agrā apstāšanās – izpaužas dažos ārējos simptomos, un zinošs cilvēks, aplūkojot vēsturisko attīstību, var to pamanīt. Piemēram, senajā Grieķijā cilvēkam bija jāsasniedz zināms vecums, lai varētu piedalīties sabiedrības jautājumu risināšanā; šodien mēs redzam, ka liela daļa cilvēces izvira prasību šo vecuma cenzu, cik vien iespējams, samazināt, jo domā, ka 20 gados jau zināms viss, ko vien cilvēks var zināt, un sasniegts gudrības kalngals. Nākotnē šīs prasības ies vēl tālāk, ja vien šī tendence netiks paralizēta ar saprāta palīdzību. Citādi ne tikai divdesmitgadīgie visā pasaulē tiks uzskatīti par pietiekami gudriem, lai piedalītos dažādu parlamentu darbībā, bet arī 19 un 18 gadīgie domās, ka pārvalda visu gudrību, ko vien cilvēks var aptvert.

Šis fenomens arī vienlaicīgi rosina cilvēci meklēt gara jomā to, ko daba tai vairs nedod. Pēdējā reizē es vērsu jūsu uzmanību uz ārkārtīgo apvērsumu cilvēces attīstības vēsturē 15. gadsimtā. Tas ir vēl viens fenomens, par kuru ārējā vēsture klusē, jo, kā jau es bieži esmu teicis, tā ir *fablé convenue* (izdomāts stāsts). Ir jāapgūst pavisam citas zināšanas par cilvēka būtību, jo tikai tās var dot cilvēcei vajadzīgo impulsu, lai no brīvas gribas saņemtu savās rokās to, ko daba vairs nedod. Mēs nedrīkstam uzskatīt, ka cilvēce iztiks ar tām domām un idejām, ko atnesuši Jaunie laiki un kas šodien cilvēkus dara tik lepnus. Ir maksimāli jāpiepūlas, lai saprastu, cik nepieciešami ir meklēt jaunus ceļus cilvēces attīstībā. Protams, ir banāli teikt, ka mēs dzīvojam pārejas laikā, kā es to bieži esmu teicis, jo patiešām jebkurš laiks ir pārejas laiks. Bet ir jāzina, kas tieši mainās konkrētajā laikā. Protams, jebkurā laikā notiek kāda pāreja, tomēr svarīgi ir mēģināt saskatīt un saprast, kas tieši prasa pārmaiņas.

Tagad es gribu minēt vienu faktu. Es varētu piedāvāt simtiem līdzīgu faktu, bet es minēšu šo konkrēto, kas kalpos mums par piemēru daudzu citu vietā. Kā jau teikts, visā Eiropā varētu atrast simtiem līdzīgu faktu. Tas bija vēl 19. gadsimta pirmajā pusē, kad Frīdrihs Šlēgelis (*Friedrich Schlegel*), viens no Viduseiropas kultūras kontekstā augsti cienītiem brāļiem Šlēgeļiem, noturēja Vīnē dažas lekcijas. Tas bija 1828. gadā. Šajās lekcijās viņš no augsta vēsturiskā redzespunkta mēģināja parādīt cilvēkiem tā laika prasības, kurām būtu jāpievērš uzmanība, lai ieraudzītu pareizo 19. gadsimta un tam sekojošā laika attīstību.

Toreiz Frīdrihs Šlēgelis dzīvoja galvenokārt divu vēsturisku fenomenu iespaidā. No vienas puses, viņš raudzījās uz 18. gadsimtu un redzēja, kā tas pamazām attīstījies ateisma un materiālisma virzienā, noliedzot jebkuru reliģiju. Mēs nevienam nekritizējam, tikai prezentējam faktu, pievēršam uzmanību šī cilvēka uzskatam. Tātad, Frīdrihs Šlēgelis saskatīja, ka 18. gadsimtā cilvēku galvās notiekošais atbilstošā brīdī eksplodēja kā Franču revolūcija. Viņš saskatīja šajā revolūcijā lielu vienpusību. Protams, šodien to var uzskatīt par reakcionāru nostāju, ja tik izcils cilvēks kā Frīdrihs Šlēgelis saskata Franču revolūcijā lielu vienpusību, taču šāds spriedums jāaplūko arī no citiem redzespunktiem. Ir viegli teikt, ka Franču revolūcijas rezultātā cilvēce sev šo to izcīnīja. To viegli var apgalvot, taču rodas jautājums, vai katrs, kurš šādi runā par Franču

revolūciju, sirds dziļumos tiešām tā domā. Runātāja vaļsirdību šajā jautājumā var pārbaudīt, vienkārši pavaicājot, ko viņš teiktu par šādu kustību, ja tā sāktos mūsdienās vietā, kur viņš dzīvo. Ko viņš teiktu par to? Šis jautājums sev vienmēr jāuzdod, apskatot tādus notikumus. Tā var pārbaudīt arī paša vaļsirdību un godīgumu. Nav jau grūti sajūsmināties par to, kas noticis pirms vairākiem gadsimtiem. Jautājums, vai cilvēks būtu tik pat sajūsmināts, ja viņam nāktos pašam tajā piedalīties.

Kā jau teikts, Frīdrihs Šlēgelis skatījās uz revolūciju kā uz zināmu apgaismības sprādzienu, 18. gadsimta ateistiskās apgaismības uzliesmojumu. Līdzās šim notikumam viņš nolika kādu citu parādību, kas stipri ietekmēja turpmāko Eiropas izveidi, proti, Napoleonu. Frīdrihs Šlēgelis, kurš aplūkoja pasaules vēsturi no augstāka redzespunkta, pievērsa uzmanību tam, ka personība, kura ar tādu spēku ienāk pasaules vēsturē, būtu jāaplūko no ierastajam atšķirīga redzespunkta. Runājot par Napoleonu, Frīdrihs Šlēgelis izsaka ļoti skaistu domu, proti, ka nedrīkst aizmirst – Napoleona rīcībā bija septiņi gadi, lai iejustos tajā, ko viņš vēlāk uzskatīja par savu uzdevumu. Divreiz septiņus gadus turpinājās jūklis, ko viņš nesa cauri Eiropai, un vēl septiņus gadus ilga viņam dotais laiks pēc gāšanas. 4x7 gadi ir šī cilvēka dzīves ceļš, kam Frīdrihs Šlēgelis pievērsa uzmanību.

Esmu dažādu iemeslu dēļ norādījis, kādu lomu šāda iekšējā kopsakarība spēlē to cilvēku dzīvē, kuri ir reprezentatīvas personības cilvēces attīstības vēsturē. Es, piemēram, minēju, ka Rafaels vienmēr pēc noteikta gadu skaita paveica ko īpašu glezniecībā. Es parādīju, kā Gēte ik pēc septiņiem gadiem piedzīvoja poētiska spēka uzliesmojumu, kamēr šo posmu starplaikos spēks atslāba. Un saistībā ar šo fenomenu varētu minēt daudzus jo daudzus piemērus. Jāsaka gan, Frīdrihs Šlēgelis nebūt neuzskatīja, ka Napoleons nesis Eiropai svētību.

Tā, lūk, Frīdrihs Šlēgelis savās lekcijās pievērs uzmanību tam, kas pēc Napoleona laikmeta varētu nest Eiropai svētību. Viņš uzskata, ka patiesais iemesls apmulsumam ir cilvēku nespēja savā pasaules uzskatā pacelties līdz kaut cik aptverošam redzespunktam, kas ir iespējams, tikai iejūtoties gara pasaulē. Tādēļ, saka Šlēgelis, visaptveroša pasaules uzskata vietā tiek izvirzīti dažādu partiju uzskati, un katra no tām uzskata savu dzīves nostāju par absolūto pareizo, kurai būtu visus jāaplaimo, kamēr Šlēgelis vienīgo cilvēces svētību saskata cilvēka apziņā, ka tas vadās no viena redzespunkta, bet citi no atšķirīgiem redzespunktiem, un dzīvē jāatrod visu šo redzespunktu kopsaucējs. Nedrīkst absolutizēt nevienu atsevišķu redzespunktu.

Un Frīdrihs Šlēgelis uzskata, ka vienīgā, kas rosina cilvēkos īstu toleranci, ir patiesā kristietība. Tikai tā spēj motivēt spēcīgai, dzīvi ietekmējošai tolerancei, nevis vienaldzībai. Tādēļ Frīdrihs Šlēgelis savās lekcijās secina (tas notiek 1828. gadā, to es uzsveru arvien no jauna), ka visai Eiropas dzīvei un, pirmkārt, zinātnes dzīvei, kā arī valsts dzīvei, jātiek kristianizētai. Viņš saskata lielu nelaimi zinātnes un valstu nekristīgumā, īsta Kristus impulsa iztrūkumā kā zinātniskajos darbos, tā arī valstu dzīvē.

Protams, Frīdrihs Šlēgelis runāja par sava laika zinātni un valsti, tātad 1828. gadā. Taču ar zināmu pamatojumu, kas mums drīz kļūs skaidrs, to pašu var teikt arī par mūsdienu zinātni. Mēģiniet iedziļināties zinātnēs, kurām šodien ir zināma ietekme uz sabiedrisko dzīvi – fizikā, ķīmijā, bioloģijā, nacionālajā ekonomikā, arī valsts zinātnēs – ar jautājumu, vai tajās ir manāms kāds nopietni ņemams kristīgais impulss? Parasti cilvēki to neatzīst, taču mūsdienu zinātnes ir ateistiskas, un dažādās baznīcas mēģina saglabāt labas attiecības ar tām, jo nejūtas pietiekami stipras, lai caurstrāvotu šīs zinātnes ar kristietības impulsu. Tādēļ ir izvirzīta ērta un lēta teorija, kurā reliģiskā dzīve prasa ko citu nekā zinātne; tādēļ zinātnei jāturas pie tā, ko var novērot, bet

relīģijai pie jūtām, un tās, lai sadzīvotu, nedrīkst ietekmēt viena otru. Un tas noved pie situācijas, kādu mēs piedzīvojam pašlaik.

Tas, ko Šlēģelis toreiz izteica, bija caurausts ar dziļu iekšēju siltumu, ar spēcīgas personības impulsu kalpot savam laikam, rosināt cilvēkus neattiecināt reliģiju tikai uz svētdienas skolu, bet ienest to visā dzīvē un, pirmkārt, zinātnēs un valsts dzīvē. Pēc tā, kā Frīdrihs Šlēģelis runāja Vīnē, redzams, ka viņš ļoti cerēja uz Eiropu, kurā no revolūcijas un Napoleona izraisītā jucekļa varētu rasties zinātne un valstiskums, kurus caurstrāvētu Kristus impulss. Sevišķi pēdējā priekšlasījumā runa ir par laikmeta garu un vispārējo attapšanos un atjaunošanos. Kā moto šīm lekcijām, kuras tiešām pavadīja lieli gari, Frīdrihs Šlēģelis izvēlējās Bībeles vārdus: „Es drīz atnāksu un darīšu visu jaunu.” Viņš izvēlējās šo moto, jo ticēja, ka viņa uzrunātajos jaunajos cilvēkos dus spēks, kas uzņems to, kas visu var darīt jaunu.

Izlasot šīs Frīdriha Šlēģeļa lekcijas, pārņem jaukta sajūta. No vienas puses, gribas iesaukties: no cik gaiša redzespunkta un uzskatiem cilvēki toreiz runāja par zinātņi un valstiskumu! Tā gribētos, lai šie vārdi aizdedzinātu vairāk dvēseļu. Un, ja tie aizdedzinātu, ko Eiropa būtu varējusi sasniegt 19. gadsimtā! Es teicu: kad to izlasa, rodas jaukta sajūta. Kādēļ? Pirmkārt, tas nav izdevies, viss ir nonācis pie tiem katastrofālajiem notikumiem, ar kuriem mēs šodien sastopamies, un pirms šiem notikumiem noritējusi to sagatavošana, kad varēja skaidri redzēt – šīs katastrofas ir neizbēgamas, jo tās ievadījis materiālistiskā zinātniskuma laikmets, kas šodien ir kļuvis vēl spēcīgāks nekā Frīdriha Šlēģeļa laikā. Pirms tām visā Eiropā izplatījās materiālistiska valsts kultūra. Un tagad atliek vien ar dziļu smeldzi skatīties uz moto: „Jo, redzi, es drīz nāksu un darīšu visu jaunu.”

Kaut kur tikusi pieļauta kļūda. Frīdrihs Šlēģelis runāja ar visgodīgāko pārliecību, un viņš bija ne mazāk vērtīgs kā pārējie viņa laikabiedri. Viņš ļoti labi izprata situāciju, bet kaut kas viņa nostājā tomēr nebija pareizs. Kā tad Frīdrihs Šlēģelis izprata Eiropas kristianizāciju? Droši var apgalvot, ka viņš sajuta Kristus impulsa dzižo nozīmi, kā arī to, ka tagad šis impulss ir jāsatver jaunā veidā, ka nedrīkst palikt pie agrāko gadsimtu uztveres. To viņš zināja un sajuta. Taču ar šo sajūtu viņš tomēr pieslējās jau pastāvošajai kristietībai, kāda tā vēsturiski bija attīstījusies līdz viņa laikam. Viņš ticēja, ka no Romas var nākt kristietība, kas „nāks un darīs visu jaunu”. Viņš dzīvoja to 19. gadsimta cilvēku vidū, kuri no protestantisma pievērsās katolicismam, jo ticēja, ka katoļu baznīcai piemīt lielāks spēks. Tomēr viņš bija pietiekami brīvs gars, lai neklūtu par katoļu fanātiķi.

Bet kaut ko Frīdrihs Šlēģelis nav pateicis, proti, ka vienu no dziļākajām un nozīmīgākajām kristīgajām patiesībām satur vārdi: „Es esmu ar jums ik dienas līdz pat Zemes beigām.” Tas nozīmē, ka atklāsmes nav pārtrūkušas, tās periodiski nāk arvien no jauna. Tā vietā, lai būvētu uz jau esošā pamata, viņam bija jāparedz, jājūt, ka patiesa zinātnes un valsts dzīves kristianizācija var notikt tikai tad, ja tiks smeltas jaunas zināšanas no garīgās pasaules. To viņš neredzēja un nezināja. Tas ir viens no nozīmīgākajiem 19. gadsimta piemēriem, kas rāda, kā pat visgaišākajos garos arvien no jauna uzpeld ilūzija, ka var pieslēgties kaut kam pastāvošam, bez vajadzības smelt no jaunības akas ko jaunu; un, lai arī šīs ilūzijas iespaidā viņi izsaka dižas domas un paveic dižus darbus, tomēr, galu galā, visas šīs ģeniālās lietas ne pie kā nenoved. Frīdrihs Šlēģelis saskatīja 19. gadsimta Eiropā kristīgu zinātņi un valstiskumu. Viņš ticēja, ka drīz vien notiks vispārēja pasaules atjaunošana, vispārēja Kristus impulsa atjaunošana. Un kas atnāca? Materiālistiska zinātne, salīdzinājumā ar kuru Frīdriha Šlēģeļa pārdzīvotais 1828. gadā bija bērnu spēlītes. Tādu valsts dzīves materializāciju Frīdrihs Šlēģelis 1828. gadā vēl nevarēja paredzēt, tādēļ jāzina īstā vēsture, nevis tā *fablé convenue*, ko pasniedz skolās un universitātēs. Tātad, viņš pareģoja Eiropas kristianizāciju, bet izrādījās slikts praviētis, jo tās vietā nāca materializācija.

Tā nu tas ir, cilvēki labprāt dzīvo ilūzijās. Tas saistīts ar lielu problēmu, kas mūs tagad nodarbina un kuru es jau vairākkārt esmu nosaucis, bet šajās dienās tā kļūs vēl skaidrāka. Tas saistīts ar lielu problēmu – cilvēku neprasmi pareizi novērot. Mums no jauna jāmācās novērot, un to mēs varam, tikai iedziļinoties garīgos fenomenos. Kā jau teikts, tas var pilnībā noskaidroties tikai apcerējumu gaitā. Mūsu laiks vēl novēršas no šīs problēmas, vēl novēršas, bet tai būs jāpievēršas, būs jāpārvar šis aklums!

Mūsdienu domāšanā un jūtās valdošie ieradumi neveicina tieksmi viegli un ar interesi iedziļināties antroposofiskās garzinātnes garīgajās prasībās. To ļoti labi rāda dažādi piemēri. Gribu minēt vienu tādu, kas notika pavisam nesen.

Aizvakar es saņēmu vēstuli no kāda vīra, kurš pieder zinātnieku aprindām. Viņš raksta, ka esot izlasījis vienu manu lekciju par garzinātnes uzdevumu, ar kuru es uzstājos pirms diviem gadiem, un nonācis pie slēdziena, ka garzinātne varētu viņam noderēt. Jāsaka, ka šī vēstule ir patiesi silta, jauka un mīlestības pilna. Var redzēt, ka cilvēks ir pārņemts ar garzinātnes uzdevumu. Viņš ir dabaszinātnēs izglītots, smagā situācijā nonācis cilvēks, kurs šajā lekcijā atklājis, ka garzinātne nebūt nav muļķības un ka tā nebūt nav nepraktiska, bet var dot jaunu impulsu mūsu laikam. Tagad aplūkosim situācijas otru pusi. Šis vīrs pirms pieciem gadiem jau tika meklējis iespēju pieslēgties garzinātnei, rast kontaktu ar kādu no atzariem, kurā cilvēki nodarbojās ar garzinātnei; tāpat viņš lūdza dažas sarunas ar mani, kas arī notika. Viņam tika dota iespēja piedalīties kāda atzara sanāksmē, uz ko viņš reaģēja ar pretīguma sajūtu. Viss šajā atzarā notiekošais viņam šķita tik pretīgs, ka viņš to aktīvi noraidīja un entuziasma pilns dziedāja slavas dziesmas Freimarka kungam, kuru jūs pazīstat pēc dažiem rakstiem. Tagad šis vīrs atzīst, ka labāk būtu bijis vispirms izlasīt kādu no maniem darbiem, no grāmatām, lai kārtīgi iepazītu šo tēmu. Viņš to nebija darījis, bet vadījies pēc citu nostāstiem, kuri iedvesa tik atbaidošu priekšstatu par garzinātnei, ka viņš nolēma to neizmantot savai attīstībai. Bet tagad, pēc pieciem gadiem, viņš tomēr izlasīja vienu lekciju un atklāja, ka lieta nemaz nelīdzinās viņa iedomām.

Šādu piemēru patiešām ir ļoti daudz; šo es minu, lai parādītu, kā cilvēki veido savu attieksmi pret to, kas tiešām gribētu kristianizēt visu zinātnes un sabiedrības dzīvi. Nevis kristianizēt, kā to gribēja Frīdrihs Šlēgelis, bet vienīgā iespējamā veidā. Es minēju šo piemēru, lai parādītu mūsdienu cilvēku, un it sevišķi zinātnisko aprindu, domāšanas ieradumus. Ja cilvēks ienāk antroposofiskajā kustībā, piedzīvo vairākas sarunas, piedalās atzara sapulcēs, lamājas par to, ko šī atzara biedri viņam saka, secina, ka viņam tagad jālamā visa antroposofija, un sāk aizrautīgi slavēt Freimarka kungu, kurš sarakstījis visnešķīstākos rakstus par antroposofisko garzinātnei, tas nebūt nepierāda, ka viņš tiešām ir atradis tajā ko nesimpātisku. Pēc pieciem gadiem šī pati personība nolemj kaut ko tomēr izlasīt un, re nu, izrādās, ka pirmais iespaids bijis maldīgs.

Tātad, fakts, ka šodien tik daudz cilvēku par garzinātnei izsakās noniecinoši vai piekrīt citu noniecinošajiem spriedumiem, nebūt nepierāda, ka savas sirds dziļumos tie nejut vajadzību un spēju tai pievienoties. Ja viņi ir tik labvēlīgi kā tikko minētais cilvēks, tad var būt nepieciešami pieci gadi, lai to apzinātos. Kādam ir vajadzīgi desmit, piecpadsmit vai piecdesmit gadi, bet kādam tik daudz, ka šajā inkarnācijā viņš to pat nepiedzīvo. Jūs redzat, ka cilvēku attieksme pret garzinātnei vēl nepierāda, ka viņi nemeklē to, ko tā piedāvā.

Es minu šo piemēru arī tādēļ, ka tas norāda uz būtiskāko un svarīgāko manis pieminēto apstākli: uz trūkstošu iekšējo stabilitāti, kas ļautu iedziļināties lietas būtībā; cilvēku iestrēgšanu vecos aizspriedumos, no kuriem tie nespēj atgaiņāties. Un tas savukārt ir saistīts ar citām lietām. Atliek vien iejusties senajos laikos, kurus es jums aprakstīju vakar un šodien. Iedomājieties jaunu

cilvēku, kurš pēc atlantiskās katastrofas dzīvo savā sociālajā vidē. Viņš ir, teiksim, 20, 25 gadus vecs, viņš vēro 40, 50, 60 gadus vecus cilvēkus un saka sev: Kāda laime, ka es arī kādreiz būšu tikpat vecs, jo līdz ar vecumu cilvēks no dzīves saņem daudz vairāk nekā jaunībā! Toreiz cilvēki pašsaprotami cienīja tos, kuri bija sasnieguši dziļu vecumu. Viņi apzinājās, ka veciem cilvēkiem par dzīvi sakāms kas cits nekā jaunajiem, un uzlūkoja tos dziļā godbijībā. Zināt to teorētiski nenozīmē neko, svarīgi ir izjust un izaugt tā iespaidā. Ārkārtīgi svarīgi izaugt tā, lai atskatīties gribētos ne tikai uz savu jaunību vai bērnību, sakot: Ak, cik skaisti bija būt bērnam! Protams, bērnības skaistums netraucē cilvēkam veikt garīgus apcerējumus, bet tā ir vienpusīga dzīves uztvere, kas senos laikos tika papildināta ar citu, proti: Cik brīnišķīgi kļūt vecam! Jo, cilvēkam kļūstot fiziski vājākam, pieaug viņa dvēseles spēks, saplūstot ar pasaules gudrību. Šī bija formula, ko cilvēks kādreiz saņēma no audzinātājiem.

Tagad aplūkosim vēl kādu patiesību, kuru šīs nedēļas laikā es nepieminēju, taču iepriekšējo gadu gaitā esmu skāris vairākkārt. Šī patiesība ir tāda, ka mēs novecojam tikai ar savu fizisko miesu, jo garīgā nozīmē mēs nekļūstam vecāki. Novecošana ir maija jeb māns. Tā ir patiesa attiecībā uz cilvēka fizisko dzīvi, bet ne pārējām viņa dzīves kopsakarībām. Apliecināt to var ikviens, kurš zina, ka cilvēks, kas dzīvo šeit, fiziskajā pasaulē starp dzimšanu un nāvi, ir kas vairāk par fizisko miesu. Viņš sastāv arī no augstākiem locekļiem: vispirms no tā, ko mēs saucam par ēterisko jeb veidojošo spēku miesu, kā arī no astrālās miesas un Es, tātad kopumā četriem locekļiem.

Pievēršoties ētermiesai, neredzamajai pārvērtībai miesai, mēs redzam, ka starp dzimšanu un nāvi mēs nesam to tieši tāpat kā savu fizisko miesu no gaļas un kauliem. Tikai dzīves gaitā ar tām notiek atšķirīgas lietas. Fiziskā miesa kļūst arvien vecāka, turpretī ētermiesai ir veca, mums piedzimstot. Ja mēs izpētīsim tās īsto dabu, tad redzēsim, ka jaundzimušajam tā ir veca un dzīves gaitā kļūst arvien jaunāka. Tādēļ var teikt, ka mūsu pirmais garīgais loceklis kļūst arvien stiprāks un jaunāks pretstatā fiziskajai miesai, kas kļūst vāja un bezspēcīga. Un mēs varam teikt: parādoties krunkām mūsu sejā, ētermiesai uzzied, un tās vaidziņi kļūst sārti un apaļi.

Materiālistiski domājošs cilvēks varētu teikt: Šis apgalvojums ir pretrunīgs, jo cilvēks to nejūt! Senos laikos juta. Jaunajos laikos tam nepiešķir nozīmi, nepiešķir nekādu vērtību. Senos laikos pati daba rūpējās par to, Jaunajos laikos tas ir izņēmums. Un tomēr šādi izņēmumi pastāv. Atceros, kā reiz astoņdesmito gadu beigās pārrunāju līdzīgu tēmu ar Eduardu fon Hartmanu (*Eduard von Hartmann*), bezapziņas filosofu. Šajā sarunā tika pieminēti divi Berlīnes universitātes profesori. Viens no tiem bija 72 gadus vecais Celers (*Zeller*), švābs, kurš tieši tad gatavojās doties pensijā, sakot: „Esmu kļuvis tik vecs, ka vairs nevaru vadīt lekcijas.” Savos 72 gados viņš bija vecs un slimīgs. Otrs bija 93 gadus vecais Mihelets (*Michelet*). Sarunā ar Hartmanu viņš esot teicis: „Es nesaprotu Celeru! Viņa vecumā es vispār biju zaļš puika, bet tikai tagad es jūtos spējīgs kaut ko dot cilvēkiem. Es lasīšu lekcijas vēl daudzus gadus!” Mihelets izskatījās jauns un stiprs. Dabiski, ka viņš varēja arī nenodzīvot tik ilgi. Piemēram, viņam jau 50 gadu vecumā varēja uzkrīst ķieģelis. Bet es nerunāju par to. Būdam tik vecs, viņš bija palicis dvēseliski jauns. Mihelets savā būtībā nebija materiālists. Hēgeļa piekritēji gan lielā mērā ir kļuvuši materiālisti, lai arī viņi negrib to atzīt, bet Mihelets bija gara iedvesmots, kaut runāja smagiem teikumiem. Katrā ziņā šādi gara pārņemtie ir tikai daži. Un tieši to meklē antroposofiskā garazinātne, proti, iespēju dot cilvēkiem ko tādu, kas līdzīgi reliģijai kalpotu visiem cilvēkiem, uzrunājot katru no tiem. Savukārt tas ir tieši saistīts ar mūsu izglītības sistēmu.

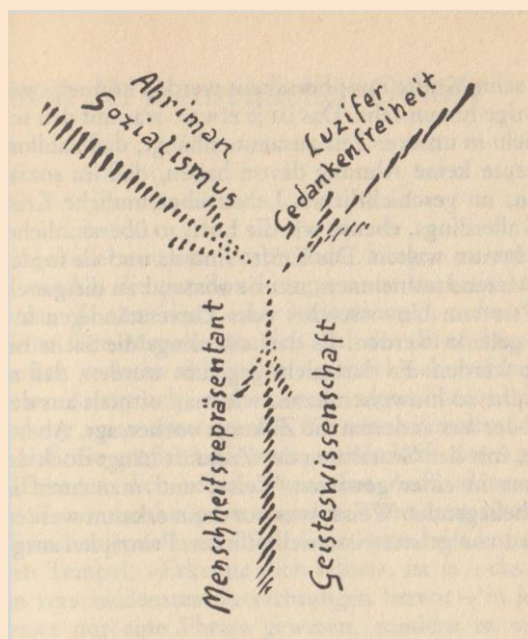
Visa mūsu izglītības sistēma balstās uz absolūti materiālistiskiem impulsiem. Tas jātver daudz dziļākās kopsakarībās, nekā to parasti saskata. Parasti rēķinās tikai ar cilvēka fizisko miesu un redz, ka ar laiku viņš kļūst vecāks, bet nekad nerēķinās ar to, ka viņš kļūst arī jaunāks. Ar to, ka

novecojot cilvēki kļūst jauni, parasti nerēķinās. To ne vienmēr var pamanīt, taču viss par audzināšanas zinātnes priekšmetu, par mācību priekšmetu laika gaitā kļuvušais var aizsniegt cilvēku tikai jaunībā, ja vien viņš nav profesors vai zinātniskais autors. Reti var piedzīvot, ka vielu, kuru cilvēks parasti uzņēmis skolā, viņš vēlākā vecumā, kad tā vairs nav vajadzīga, grib uzņemt tādā pašā veidā. Esmu pazinis mediķus, kuri bija korifeji savā profesijā. Viņi bija veltījuši savu studiju un jaunības laiku, lai kļūtu par korifejiem. Taču turpināt uzņemt jaunu zinātnisko saturu vēlākos gados – par to nevarēja būt ne runas. Es pazinu kādu ļoti slavenu vīru – negribu minēt viņa vārdu, tik slavens viņš bija –, kurš pieder vadošā ranga personībām medicīnas zinātnes jomā. Savu vēlāko grāmatu izdevumus viņš ļāva sagatavot asistentam, jo pats vairs nespēja sekot zinātnes jaunumiem; tas vairs nebija viņam pa spēkam.

Un tas ir tādēļ, ka mēs pamazām arvien vairāk un vairāk veidojam tādu apziņu, kurai uzņemtā mācību viela noder tikai jaunības gados, vēlāk cilvēks to vairs nespēj izmantot. Tas ir ļoti būtiski. Var, protams, sevi piespiest vēlākos gados atgriezties pie tās, bet tieši piespiest, dabiskā ceļā tas nenotiek. Tomēr, ja cilvēks neuzņem sevī ko jaunu, viņš noveco savā dvēselē. Es nedomāju koncertzālē, teātrī vai laikrakstā sastopamos jaunumus. Dvēselē notiekošajam jārada sajūta, ka tu uzņem ko jaunu, ka izturies pret jauno vielu tāpat, kā to darīji, būdams bērns. To nevar organizēt speciāli. Tas notiek tikai tad, ja cilvēks kaut kam var tuvoties līdzīgi bērnam, kurš uztver tam pasniegtās zinātnes.

Tagad aplūkosim mūsu antroposofisko garazinātņi. Nav jālauza galva, kas ar to notiks turpmākajos gadsimtos. Gan jau tā atradīs šiem gadsimtiem atbilstošu formu, bet jau tagad, lai gan dažiem tā joprojām nepatīk, to var uzņemt arī cilvēks dziļā vecumā. Tajā vienmēr var pārdzīvot ko jaunu, kas pārņem dvēseli un dara to atkal jaunu. Garazinātne spēj atklāt ļoti daudz jauna, kas ļautu ieskatīties vissvarīgākajās mūsdienu problēmās. Bet mūsu laikam ir vajadzīgs impulss, kas tiešā veidā pārņemtu visu cilvēku. Tikai tā mūsu laiks var izkļūt no katastrofālajām likstām, kurās tas nokļuvis.

Impulsiem, par kuriem ir runa, jānonāk tieši pie cilvēkiem – nebūdami Frīdrihs Šlēgelis, bet saprotot, kas cilvēcei vajadzīgs, jūs varat turēties pie dažām skaistām Šlēgeļa domām un priecāties par tām. Viņš uzstāja, ka neko nedrīkst absolutizēt no viena redzespunkta. Viņš gan domāja, pirmkārt, partijas, kuras savus deklarētos principus uzskata par vienīgajiem cilvēces aplaimotājiem. Bet mūsdienās absolutizēts tiek daudz plašākā mērā. Pirmkārt, netiek ņemts vērā, ka dzīvē impulss viens pats var izrādīties neveselīgs, taču sadarbībā ar citiem impulsiem – kļūt dziedinošs, jo tad tas kļūst par ko citu. Es shematiski uzzīmēšu trīs virzienus, kuri reiz saplūdis kopā.

Kreisajā pusē: Arimans, sociālais impulss
Labajā pusē: Lucifers, domu brīvība
Vidū: Cilvēces pārstāvis – garazinātne

Viens no šiem virzieniem simbolizē nevis vispārpieņemto, banālo Ļeņina sociālismu, bet sociālismu uz kuru virzās mūsdienu cilvēce. Otra līnija simbolizē to, ko es bieži esmu raksturojis kā domu brīvību, un trešais virziens ir garazinātne. Dzīvē šiem trīs impulsiem jādarbojas kopā.

Ja rupjais, materiālistiskais sociālisms, kurš šodien parādās, gribēs ielavīties cilvēcē, tas atnesīs vislielāko nelaimi. To simbolizē mūsu skulptūras apakšējā daļa ar Arimana tēlu visās tā formās. Ja nepareizi saprasta domu brīvība, kas tiecas atzīt par derīgu jebkuru domu, iebruks cilvēcē, tas jau atkal novedīs pie nelaimes. Mūsu grupā to simbolizē Lucifera tēls. Un tomēr – nevar izslēgt no mūsdienu dzīves ne Arimānu, ne Lucifera. Tos tikai jāizlīdzina ar pneimatoloģiju jeb garazinātņi, kuru attēlo cilvēces pārstāvja figūra mūsu skulptūras vidū.

Arvien nākas norādīt, ka garazinātne nav domāta tikai tiem, kas to vai citu apstākļu dēļ apmaldījušies dzīves kopsakarībās un vēlas ļaut sevi rosināt dažādām augstām matērijām. Garazinātne, antroposofiskā garazinātne, ir saistīta ar visdziļākajām mūsu laikmeta vajadzībām, jo šī laikmeta aktīvos spēkus var pārzināt tikai tad, ja ieskatās tā garīgajos pamatos. Fakts, ka šodien cilvēkiem nav ne jausmas par sociālajā, tikumiskajā, vēsturiskajā dzīvē valdošiem pārjutekliskiem spēkiem, ka tie ir visapkārt mums – tikpat reāli kā gaiss, ir viena no sliktākajām mūsu laikmeta izpausmēm. Spēki ir šeit un prasa, lai mēs tos atpazītu un apzināti pārvaldītu. Citādi, neko par tiem nezinot vai nesaprotot, tie var tikt ievirzīti nepareizās sliedēs. Katrā ziņā šīs lietas nedrīkst banalizēt. Nevajag domāt, ka ar šiem spēkiem drīkst apieties tikpat vieglprātīgi, kā mēģinot pareģot nākotni pēc kafijas biežumiem. Tas, ko var uzzināt tikai no garazinātnes, ir saistīts, turklāt visai cieši saistīts, ar nākotni un tās veidošanu.